

CHAM (48) *sb m*

cham (25), **chan** (13), **can** (9), **cam** *a.* **czam** (1); *cham CzahTr, KlonWor; chan MetrKor (6), LibLeg (2), PaprPan; cham : chan : can : cam a. czam MiechGlab (8 : 1 : - : -), BielKron (15 : 3 : 9 : 1) [uzasadniona językowo jest tylko forma „chan”].*

chãm (12), *cham* (5); *cham PaprPan; chãm : cham BielKron (12 : 4). ◇ cham-* (7), *chãm-* (7); *cham-* *CzahTr, KlonWor; cham-* : *chãm-* *BielKron (5 : 7).*

N sg (27); w innych przypadkach: decl (17), indecl (4); decl MetrKor, CzahTr, KlonWor; decl: indecl MiechGlab (2 : 2), BielKron (12 : 2).

sg N chãm (27). ◇ *G chama* (10), *chãm* (2). ◇ *A chãma* (4), *chãm* (2). ◇ *I cham(e)m* (2). ◇ *L chamie* (1).

Sł stp, Cn brak, Linde XVII w.

Władca Tatarów i Turków (48) :

a. Chan tatarski (41) : Ziemia Cham y Tatarow Zawolfkich, od wŃchodu floncza konczy Ńie morzem ChwalenŃkiem *MiechGlab* 24; GdyŃ Cham po thatarŃku nie pŃa ale kxiãŃŃ znamionuie *MiechGlab* 29, *7, 29; Ten to Krol OrmiãńŃki vproŃil Ńobie v tego Czamá liedń rzecŃy. *BielKron* 438v; áno vnich Cham ieden Ńam nád wŃzytkimi innymi pãnuie. *BielKron* 439, 269 [2 r.], 296v *margin.*

W poŃczeniu z imieniem [po imieniu (12), przed imieniem (1)] (13): kthory yesth TatarŃkyey zyemye CefarŃ Sahabkierey Chan LibLeg 7/41v; Po tego Ńmierci wybrãli Ńobie zá pãná Mángo Can BielKron 438v; Po nim pãnowãł Tamor Can BielKron 439, 269, 438v [5 r.], 439 [3 r.]; PaprPan E.

W poŃczeniu z przymiotnikiem od nazwy etnicznej lub miejscowej [w tym: cham tatarski (2)] (3): y wthich rzecach [!] poŃlaem do MaŃŃarãłŃkiego Chana liŃth. MetrKor 46/47v; BielKron 269; GOg Magog Chãn TãtãrŃki choŃ Ńie mŃŃtwem chŃubi Wierz przy tych zacnych ludzyech Ńe ie prŃŃtko zgubi PaprPan E.

Zestawienia: »ulu cham« (1): zowie Ńie teŃ Vlu cham iakoby nawyŃŃzem Czarzem, bowiem Vlu wykŃada Ńie wielki MiechGlab 28.

»cham wielki« [szyk 12 : 4] (16): DziŃ pãná wielkie⁸⁰ chãm máiã. BielKron 268; VŃŃyŃzał potym áno bratã iego Cublai wybrano zá Canã wielkiego BielKron 439, 269 [4 r.], 296v, 361v, 439 [4 r.]. Cf »cham wielki, (to jest) carz«.

*Szeregi: »cham wielki, (to jest) carz« (4): iako Papiez Innocentius poŃlał do Cham wielkiego Czarza ThatarŃkiego MiechGlab 17, *7, 19, 64.*

»cham (wielki), cesarz« [szyk 2 : 1] (3): Zãłowãli Ńie tego przed Cefãrzem Chãmem BielKron 269; á Chãmã wielkiego Cefãrzã zá ŃwiŃtego máiã BielKron 296v, 361v.

Przen: Tatarzy (1) : Przedãie ná Gãlery, gdzie tylko Ńmierc Ńamã Kończy nŃdze y Ńywot v frogiego Chãmã. KlonWor 30.

b. Sultã turecki (7) :

W poŃczeniu z imieniem [zawsze w postaci „chan”; po imieniu] (6): tich zemi wziethich. wielky Czar Svltan Bayazith Chan. Sin iego Svltan Selim. a ya yego Sin Svltan Svleiman Chan. MetrKor 46/46v, 46/117v, 175 [2 r.]; LibLeg 7/40v.

Zestawienie: »cham wielki« (1): Zaczynamy aby nie przyjechał iak y on do tego. Który był wożon w kłátce od Chámá wielkiego CzahTr H3.

Synonimy: carz, cesarz; **b.** sułtan.

Cf **CHAMIEC**

KW